

ADINA LUCACI-DIACONIȚA*

DIN ACTIVITATEA CONSULILOR ENGLEZI ÎN PRINCIPATELE UNITE ÎNTRE ANII 1859 ȘI 1862

Poziția Angliei față de Principatele Române a rămas relativ constantă pe parcursul primilor ani ai domniei lui Alexandru Ioan Cuza. *Foreign Office* a cerut să fie informat cât mai exact asupra stărilor de lucruri din Principate, iar atitudinea consulilor englezi a fost una deosebit de activă. Din dorința unei stabilități politice în zonă, implicit a Principatelor Unite, guvernul englez era hotărât să îl susțină pe Cuza, în care avea încredere. Pentru a nu crea o nouă problemă internațională la gurile Dunării, Londra a acceptat dubla alegere și chiar s-a arătat dispusă să recunoască unirea Principatelor. Consulii englezi de la București și Iași raportau la *Foreign Office* atât despre măsurile interne ale domnitorului vizând consolidarea actului unirii, cât și despre opoziția față de acestea. Problemele interne cu care se confruntau Principatele erau atent analizate de consulii englezi. Între obiectivele de politică externă care vizau întărirea autonomiei Principatelor s-au numărat respectarea frontierei dunărene, recunoașterea pașapoartelor românești, limitarea jurisdicției consulare și impunerea pentru supușii străini a regimului fiscal al țării¹. Diplomatul britanic acreditat la Constantinopol, Henry Bulwer, primea regulat rapoarte din Principate și era foarte bine informat asupra tuturor evenimentelor și stărilor de spirit de acolo. Bulwer a continuat să ceară informații de la Robert Colquhoun și John Green, acreditați la București, respectiv Henry Churchill de la Iași despre starea de spirit din țară. Studiul de față își propune să analizeze câteva din dificultățile cu care s-au confruntat Principatele Unite în primii ani ai domniei lui Alexandru Ioan Cuza și modul cum au fost reflectate acestea de către diplomații englezi acreditați la București și Iași.

Unul dintre motivele care provocau teamă la Londra era prezența trupelor ruse în Basarabia, în apropierea frontierei cu Principatele. Consulul britanic de la Iași, Churchill, a aflat de la domnitor că era dispus să folosească armata națională chiar și împotriva unei eventuale intervenții rusești². La 3 mai 1859, consulul englez răspundea că în condițiile în care nu era recunoscută dubla alegere, exista pericolul ca Alexandru Ioan Cuza să fie reales, dar nu știa care era poziția Rusiei într-un astfel de scenariu. Evidențind pericolul ca trupele rusești să intre în Principate, el recomanda

* Doctorand, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava.

¹ *Documente externe privitoare la domnia lui Alexandru Ioan Cuza. Corespondență diplomatică engleză*, vol. I (1859–1862), ediție de Beatrice Marinescu și Valeriu Stan, București, Editura Academiei Române, 2001, doc. 22, p. 33.

² Leonid Boicu, *Din istoria diplomației europene. Anul 1859 la români*, Iași, Institutul European, 1996, p. 157.

acceptarea formală a dublei alegeri³. În urma unei discuții cu Mihail Kogălniceanu, Henry Churchill trimitea un raport la Londra prin care își manifesta îngrijorarea față de prezența unui corp de armată de 45.000 de militari ruși pe Nistru. El considera că prezența lui Costache Moruzzi în Moldova trebuia pusă sub observație, deoarece acesta era un agent al propagandei ruse în Principate. În același timp, negustorii englezi din Galați erau informatori ai consulului asupra tuturor mișcărilor de pe Dunăre⁴. Domnitorul i-a dat asigurări lui Churchill că tabăra de la Ploiești era pregătită să se opună oricărei intervenții de peste Dunăre și că era „un bastion contra Turciei”⁵. În realitate, întărirea armatei naționale era una dintre cele mai importante reforme structurale ale domnitorului și urmarea apărarea frontierelor țării în condițiile unui atac din afară, indiferent din ce direcție ar fi venit.

La rândul său, consulul de la București, Colquhoun, vorbea de pregătiri militare care ar fi dus la crearea unei armate de 150.000 de oameni, pregătiți să intervină împotriva oricărei agresiuni externe⁶. Presa românească a dezbătut sistemul militar englez bazat pe voluntariat. „Tribuna română” saluta exemplul gazetei „Times”, care milita pentru crearea unei armate permanente, în care să intre „oameni de toată clasa”⁷. Accederea la o carieră militară pentru toate categoriile sociale era un deziderat de care ținea seama și tânăra armată română. Dar gazetele „Times” și „Standard” au criticat pregătirile militare ale lui Cuza, considerându-le o sfidare la adresa autorității Porții. Acestea nu au fost bine primite de cercurile oficiale britanice, mai ales că Henry Bulwer, care probabil a inspirat ziarul „Times”, îl considera pe Cuza un aliat al Rusiei⁸.

În raportul său din 23 mai/4 iunie 1859, Colquhoun se arăta satisfăcut de decizia sultanului de a accepta dubla alegere, deoarece hotărârea Porții pune capăt tulburărilor. De altfel, el raporta că vestea nici nu a „creat senzație”, fiind așteptată în Principate. În schimb, își manifesta speranța că recunoașterea dublei alegeri va îndepărta pericolul unor tulburări sau a luptelor interne dintre diferitele grupări politice, astfel că „le va determina pe toate să se unească pentru un scop comun, și că aceste nenorocite provincii, atât de mult timp roase de intrigi, vor începe să obțină avantaje substanțiale de la instituțiile pe care Puterile Garante au dorit cu ardoare să le acorde”⁹.

În schimb, amânarea de către Poartă a acordării investiturii i-a nemulțumit pe englezi. În iunie 1859, Colquhoun îi raporta lui Bulwer că Țara Românească va întrerupe plata tributului dacă Poarta Otomană nu va acorda investitura lui Cuza. Mai mult, Cuza amenința că va anula convenția telegrafică austro-turcă și solicita Porții sumele restante pentru telegramele Turciei din vremea războiului Crimeii¹⁰. Poziția intransigentă a domnitorului cerea rezolvarea arzătoare chestiuni pentru a împiedica o eventuală escaladare a conflictului. La rândul său, corespondența dintre domnitor și Negri dovedește că și partea română era informată asupra atitudinii diplomaților de la Constantinopol și orice acțiune politică a lui Alexandru Ioan Cuza era bine cunoscută de

³ *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. VII, *Corespondență diplomatică engleză (1856–1859)*, ediție de Valentina Costake, Beatrice Marinescu, Valerian Stan, București, Editura Academiei, 1984, p. 979–980.

⁴ *Documente externe privitoare la domnia lui Alexandru Ioan Cuza...*, doc. 26, p. 40.

⁵ Leonid Boicu, *op. cit.*, p. 160.

⁶ *Ibidem*, p. 158–159.

⁷ „Tribuna română”, nr. 5034, din 29 noiembrie 1859, p. 4.

⁸ Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, București, Editura Științifică, 1970, p. 258.

⁹ *România la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, ediție de Ion Ardeleanu, vol. I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, doc. 165, p. 465.

¹⁰ *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. II, *Rapoartele Consulului Austriei din Iași (1856–1859)*, volum editat de Andrei Oțetea, București, Editura Academiei, 1959, p. 995.

corespondentul său din capitala Imperiului. Tensionarea raporturilor româno-turce ar putea oferi prilejul Rusiei să intervină și să pună în primejdie echilibrul atât de greu stabilit în urma războiului de la 1853–1855. Iar englezii știau că de Principatele dunărene depindea acest echilibru. Astfel, prin poziția lor, consulii englezi au avut un rol important în forțarea Porții de a grăbi procedura de acordare a investiturii.

Misiunea lui Colquhoun în Țara Românească a luat sfârșit în vara anului 1859. La 10/22 iunie 1859, diplomatul britanic trimitea ministrului de Externe al Țării Românești scrisoarea oficială de desemnare a successorului său, John Green. Cu ocazia preluării funcției, la 8/20 iulie, Green declara că va păstra „excelentele relații care au existat între guvernul român și predecesorul său”, imediat după preluarea atribuțiilor oficiale¹¹. Indiferent de politețea vorbelor sale, el nu putea depăși punctul de vedere pe care guvernul de la Londra, în colaborare cu diplomații săi de la Constantinopol, îl avea în problema Principatelor. Noul consul s-a dovedit a fi un corect continuator al politicii lui Colquhoun, fără accente antiromânești și fără să depășească conduita politico-diplomatică pe care Ministerul de Externe de la Londra i-a solicitat-o. În schimb, el a fost loial românilor și și-a făcut datoria ca un profesionist al diplomației. A avut relații excelente cu autoritățile române, anunțând orice acțiune a sa¹². Dar începuturile activității diplomatice a lui Green în Țara Românească nu au fost dintre cele mai bune. La 26 august/7 septembrie, Bulwer l-a abordat pe Costache Negri pentru a-i spune că era nemulțumit de atitudinea lui Cuza față de consulul Green, căruia i-a refuzat să-i întoarcă vizita „atunci când Excelența Sa lucrează pentru obținerea investiturii”. Mai mult, el era nemulțumit de dezbaterile Comisiei Centrale de la Focșani privind statutul juridic al supușilor străini din Principate și că doar Bulwer l-a convins pe consulul Churchill să nu părăsească Moldova. Bulwer dorea să primească un răspuns de la Cuza în chestiunea întâlnirii cu Green, afirmând că „ar fi foarte mulțumit dacă i s-ar da lămuriri în această privință”¹³. Cuza a condiționat acest gest de curtoazie de aceeași problemă a investiturii. Odată ce Alexandru Ioan Cuza a primit din partea comisarului turc firmanul de investitură, întregul corp diplomatic, între care și John Green, s-a prezentat pentru prima dată în mod oficial la domnitor, felicitându-l cu această ocazie¹⁴.

În raporturile anglo-române din primii ani ai domniei lui Cuza, problemele economice erau o monedă de schimb extrem de prețioasă. Piața britanică avea nevoie nu numai de un debușeu economic la gurile Dunării pentru mărfurile sale, dar și de resursele Principatelor. Din rapoartele consulilor britanici se vede că Anglia și-a păstrat interesul față de investițiile economice în Principate. Aceștia au încurajat, în repetate rânduri, cercurile financiare din Londra asupra posibilităților și perspectivelor care se deschideau investitorilor interesați de Principate. Churchill i-a trimis lui John Russell un raport, în decembrie 1859, prin care îl informa că Principatele erau interesate în dezvoltarea lor economică și că ar fi un moment prielnic pentru Anglia să investească aici. Principatele ofereau facilități și scutiri de taxe pentru cumpărarea de terenuri pe care să fie construită o infrastructură modernă (drumuri, poduri, căi ferate). În același timp, consulul englez de la Iași amintea de potențialul economic și considera că Anglia ar putea fi interesată în comerțul cu cereale și sare exploatare în Principate¹⁵.

¹¹ Green a fost consul la București până în 4/16 aprilie 1874 (*Reprezentanțele diplomatice ale României*, vol. I, 1859–1917, București, Editura Politică, 1967, p. 315).

¹² „Monitorul. Jurnal oficial al Principatelor Române Unite”, nr. 195, din 1/13 septembrie, p. 879.

¹³ Costache Negri, *Scieri social-politice*, ediție de Emil Boldan, București, Editura Politică, 1978, doc. XLV, p. 125–126.

¹⁴ *Românii la 1859...*, vol. I, doc. 177, p. 504.

¹⁵ *Documente externe privitoare la domnia lui Alexandru Ioan Cuza...*, doc. 9, p. 21.

Reprezentantul comercial britanic de la Galați și Brăila, Cunningham, i-a înaintat lui Green un raport comercial asupra cifrelor afacerilor britanice prin cele două porturi pe anul 1858. El raporta că, din cele 1.781 de vase comerciale care au ancorat la Galați și Brăila, 605 au fost sub pavilion britanic. Cele mai importante mărfuri aduse de vasele britanice în cele două porturi au fost bumbacul, produsele de fierărie și mărfurile de lux. El îi solicita consulului general britanic să facă demersuri pe lângă autoritățile Țării Românești spre a permite unor investitori din Regatul Unit să vină în Principate pentru a dezvolta industria, construcțiile feroviare, iluminatul public, mineritul și sectorul forestier. El propunea și o serie de măsuri pentru reformarea țării, de la principiile democratice ale unei bune guvernări până la emanciparea țiganilor. John Green a înaintat raportul lui Bulwer, solicitându-i să testeze reprezentanții și dezvoltatorii britanici care ar fi interesați să vină în Principate. De asemenea, el considera că prosperitatea celor două Principate nu putea fi asigurată decât de respectarea deciziei marilor puteri, iar existența politică a celor două Principate nu putea fi garantată decât de suzeranitatea otomană¹⁶. Consulul britanic la București, John Green, se arăta îngrijorat de faptul că cele două guverne românești au demarat negocieri economice cu reprezentanți ai marilor puteri care depășeau litera capitulațiilor. În spiritul liberului schimb, guvernele de la București și Iași au tatonat mediile economice din Austria, foarte interesată de reglementarea raporturilor comerciale austro-române. Pe deasupra, guvernul moldav, condus de Kogălniceanu, a angajat discuții cu corpul consular din Iași în vederea unor înțelegeri care priveau jurisdicția consulară. John Green era deranjat de faptul că Austria a încurajat Principatele să schimbe bazele „pe care sunt așezate capitulațiile”. Anglia era sensibilă la tot ceea ce se referea la lărgirea autonomiei Principatelor și amenința autoritatea Imperiului Otoman¹⁷.

Un deziderat important al politicii externe românești era consolidarea autonomiei. În încercarea de a întări autonomia internă a Principatelor Unite, Alexandru Ioan Cuza a avut în vedere desființarea privilegiilor și statutului excepțional sub raport juridic și economic al sudiților. Aceștia, supuși străini ai altor state, beneficiau de privilegii jurisdicționale și economice care îi avantajau față de locuitorii pământeni. Deși mulți dintre ei erau români, s-au folosit de aceste avantaje care știrbeau autonomia țării. Sudiții au fost deci supuși unor contribuții economice pentru dezvoltarea infrastructurii naționale. Consulii străini s-au arătat nemulțumiți de această măsură. Imixtiunile consulilor străini în treburile interne au pus de multe ori diplomația românească în postura de a-și apăra ferm interesele și demnitatea națională¹⁸. Alexandru Ioan Cuza le-a cerut consulilor străini trimiși în Principate să obțină, în urma unei vizite la domnitor, consimțământul său personal pentru acreditare¹⁹. Reglementarea statutului sudiților din țară a fost de la început una dintre problemele ridicate de autoritățile din Principate. Astfel, Ministerul Afacerilor Străine al Țării Românești i-a anunțat pe consulii din București că supușilor străini li se vor impune impozite și taxe pentru afacerile dezvoltate în țară. Atât cetățenii britanici cât și grecii ionieni aflați sub protectorat britanic au fost incluși pe listele celor care urmau să fie impozitați. Gazetarii de la „Tribuna română” militau, într-un articol asupra jurisdicției consulare, pentru obținerea

¹⁶ *Ibidem*, doc. 2, p. 4–9.

¹⁷ Apostol Stan, *Independența României. Detașarea de piața otomană și ratașarea de Europa (1774–1875)*, București, Editura Albatros, 1998, p. 117.

¹⁸ Mircea Malița, *A Century of Political and Diplomatic Action for the Abolition of the Consular Jurisdiction in Romania*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, VI/1967, nr. 4, p. 587.

¹⁹ Dan Berindei, *Politică externă și diplomați la începuturile României moderne*, București, Editura Mica Valahie, 2011, p. 106.

unui *self government and administration*, posibil a se realiza prin presiuni ale puterilor europene asupra guvernului otoman²⁰.

Consulii englezi au avut mult de muncă în această problemă, dar nu s-au arătat adversari iremediabili ai reglementării problemei supușilor străini. La 16/28 iulie 1859, John Green, consulul general britanic, l-a informat pe Henry Bulwer despre situația creată; îi solicita instrucțiuni asupra modului cum trebuia să trateze chestiunea, vorbindu-i de Capitulațiile din 1675, care îi scuteau pe sudiții din Principate de aceste taxe²¹. Mai mult decât atât, reprezentantul diplomatic al Marii Britanii din Iași, H. Churchill, a fost primul agent străin care a acceptat această contribuție și și-a anunțat guvernul în acest sens. El a acceptat ca protejații britanici din Moldova să fie supuși unei taxe de 14 piaștri, cu titlu de contribuție pentru construcția de drumuri. De asemenea, s-a declarat solidar cu Alexandru Ioan Cuza, arătând că „străinii statorniciți în Principat și exersând oarecare negoț pot fi considerați, în genere, ca cei mai favorizați din supușii locali de clasa lor”, motiv pentru care trebuiau să fie supuși unei contribuții²². Cu alt prilej însă, atitudinea diplomaților englezi acreditați la București și Iași a fost de apărare a intereselor conaționalilor. Green a luat poziție față de abuzurile prefectului de Brăila, care le-a impus unele obligații fiscale pe negustorii englezi de aici. El îi scria ministrului Afacerilor Interne al Țării Românești, la 10 noiembrie 1859, contestând dreptul autorităților de a-i supune obligațiilor fiscale negustorilor aflați sub jurisdicția sultanului²³. A mai existat și un incident în Moldova cu un supus străin. Negri îl informa pe Cuza, în iunie 1859, că ambasadorul englez l-a chestionat în privința unei neplăcute afaceri ce „s-a petrecut în Moldova” unde fusese arestat un stareț. Acesta era grec de origine, dar avea și cetățenie engleză. De aceea, ambasada britanică dorea „satisfacție” în acest caz și eliberarea acestuia. În alte condiții, Anglia „se va vedea în situația să pună să se coboare pavilionul englezesc în Moldova și că aceasta nu i-ar fi agreabil”²⁴. Negri i-a răspuns și lui Bulwer că acel stareț a fost implicat într-o „faptă deplorabilă” la Piatra, „un mic târg din fundul Carpaților”, dar că autoritățile din Moldova l-au eliberat totuși, funcționarul care îl reținuse fiind îndepărtat²⁵.

John Green îi scria lui Bulwer că situația supușilor străini din Principate era o chestiune extrem de delicată. Cum Austria avea cei mai mulți sudiți dintre străinii rezidenți în Principate, Anglia nu dorea să confere acestei chestiuni o însemnătate prea mare, pentru a nu atrage din nou atenția opiniei publice internaționale asupra unei probleme în care nu găsisese niciodată o soluție fermă. Pe de altă parte, Green recunoștea că sistemul care exista în Principate era „atât de deosebit de starea de lucruri actuală în provinciile sub dominația pașalelor turcești” și recomanda ca Anglia să nu încurajeze Principatele în definirea statutului juridic al sudiților²⁶. În chestiunea jurisdicției locale asupra supușilor străini, în aprilie 1860, Bulwer îl sfătuia pe Negri să îi ceară lui Cuza o politică de temporizare, adică să aștepte poziția guvernului de la Londra în această chestiune²⁷. Problema nu a găsit o rezolvare definitivă nici un an mai târziu. În iunie 1861, Cuza îi spunea lui Churchill că era nemulțumit de intervenția consulilor și a

²⁰ „Tribuna română”, nr. 34, din 10 septembrie 1859, p. 3.

²¹ *Documente externe privitoare la domnia lui Alexandru Ioan Cuza...*, doc. I, p. 1–2.

²² Stela Mărieș, *Lupta pentru desființarea privilegiilor economice ale supușilor străini în timpul domniei lui Al. I. Cuza*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, Anuarul Muzeului Județean Vaslui, I, 1979, p. 182.

²³ *Documente externe privitoare la domnia lui Alexandru Ioan Cuza...*, doc. 5, p. 14, anexa.

²⁴ Costache Negri, *op. cit.*, XXXV, p. 112–113.

²⁵ *Ibidem*, doc. XXXVII, p. 115.

²⁶ *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. VII, p. 1005.

²⁷ Costache Negri, *op. cit.*, doc. LX, p. 150.

ambasadorilor pentru a se permite supușilor străini achiziționarea unor terenuri funciare în Principate²⁸. În schimb, la 1863, consulul britanic de la București, Green, s-a opus vehement legii care impunea noi prestații pentru negustorii și meșteșugarii străini din țară. În baza Convenției de la Paris și a capitulațiilor, el cerea restituirea sumelor percepute unor negustori „cu ridicata” din Galați, supuși britanici²⁹. O altă tentativă a românilor de a-i scoate pe supușii străini de sub jurisdicția consulară s-a consumat în 1864. Începând din luna mai 1864, consulul general al Marii Britanii din Principatele Unite anunța că renunță la protectoratul asupra ionienilor, înaintând autorităților române o listă cu toți grecii ce se aflau în București. Acest anunț venea ca urmare a trecerii arhipelagului ionian de sub protectoratul britanic în posesia regatului elen³⁰.

Momentul cel mai important în obținerea recunoașterii dublei alegeri a fost prilejuit de vizita oficială efectuată de Alexandru Ioan Cuza în capitala Imperiului Otoman. Cuza nu și-a ascuns intențiile nici în memoriul înaintat reprezentanților marilor puteri în 1860, în care scria că: „Îndoita mea alegere a fost rezultatul unei mișcări naționale; ea a fost întemeiată pe încrederea pe care o inspirau compatrioților mei convingerile mele bine cunoscute”³¹. Tocmai fermitatea sa a impus Porții să accepte, în cele din urmă, faptul împlinit. Și în această chestiune consulii britanici din Principate, inclusiv ambasadorul Bulwer, au avut rolul lor.

Consulul britanic de la Iași considera, într-un raport către ministrul Russell, că vizita lui Cuza la Constantinopol era momentul în care i se acorda oficial investitura, deși aceasta fusese acordată încă din septembrie 1859. De altfel, domnitorul a definit vizita ca una de curtoazie³². Englezii se temeau și de eventuale tulburări create de polonezi la Constantinopol prin intermediul lui Murad bey (M. Wierzbicki) și al relațiilor sale la consulatul Rusiei. Churchill îi scria din Iași lui Bulwer să facă tot posibilul pentru preîntâmpinarea unor eventuale dezordini în capitala Imperiului Otoman pe perioada prezenței lui Cuza³³.

În aceeași problemă a pregătirii vizitei la Constantinopol, la 26 mai/7 iunie 1860, John Green a fost primit într-o audiență de domnitor, care s-a prelungit pe durata a două ore și jumătate. Din raportul înaintat de Green ambasadorului Bulwer de la Constantinopol, se observă care erau preocupările și intențiile domnitorului și care era poziția diplomaților englezi față de acestea. Cuza și-a exprimat atunci intenția de a solicita acordul Porții și al Marilor Puteri garante pentru a aduce unele modificări Convenției, și anume articolelor care împiedicau procesul reformator. Consulul s-a interesat dacă aceste modificări erau absolut indispensabile țării, iar Cuza i-a replicat că, fără crearea unui guvern comun la București și a unei adunări unice, modernizarea țării era imposibil de realizat. Cei doi au discutat și despre poziția celorlalte puteri față de unirea administrativă a Principatelor. Green îi răspundea domnitorului că ar fi necesar acordul tuturor puterilor pentru aducerea unor modificări Convenției. Cuza i-a replicat că, dacă Anglia și Franța se puneau de acord, consimțământul celorlalte ar fi fost obținut imediat. Green, care nu avea competența de a decide asupra acestui lucru, considera, în raportul său, că acele propuneri ar fi modificat statutul juridic al Principatelor. În schimb, i-a recomandat domnitorului să meargă cât mai curând la Constantinopol, pentru a discuta

²⁸ *Documente externe privitoare la domnia lui Alexandru Ioan Cuza...*, doc. 202, p. 276.

²⁹ Stela Mărieș, *op. cit.*, p. 183.

³⁰ „Monitorul. Jurnal oficial al Principatelor Române Unite”, nr. 114, din 22 mai/3 iunie 1864, p. 526.

³¹ Dan Berindei, *Lupta diplomatică a Principatelor Unite pentru desăvârșirea Unirii (24 ianuarie 1859 – 24 ianuarie 1862)*, în *Studii privind Unirea Principatelor*, București, 1960, p. 431.

³² *Documente externe privitoare la domnia lui Alexandru Ioan Cuza...*, doc. 26, p. 41.

³³ *Ibidem*, doc. 28, p. 42–43.

acolo eventualele sale propuneri. Cu acest prilej, Green și-a manifestat neliniștea față de prezența a numeroase trupe rusești în Basarabia și sudul Poloniei, dar și cu privire la existența unei opoziții față de politica lui Cuza, nominalizându-i atât pe boierii conservatori, cât și pe liberalii radicali. Ultimii tocmai formaseră guvernul provizoriu al Țării Românești, care trezea îngrijorare în mediile diplomatice engleze³⁴.

Cuza a avut curajul de a condiționa la un moment dat vizita sa la Constantinopol de rezolvarea problemei modificărilor Convenției. În urma unei întrevederi între Henry A. Churchill și prim-ministrul Moldovei, Mihail Kogălniceanu, politicianul moldovean declara că, dacă principele s-ar întoarce de la Constantinopol fără nici un rezultat, nu va mai fi capabil să domnească în liniște, nici peste Țara Românească și nici peste Moldova. Kogălniceanu condiționa succesul și stabilitatea domniei de reformele pe care domnitorul dorea să le impună și care erau dependente de aceste modificări³⁵. La 2/14 august, Churchill îi trimitea lui Russell memoriul domnitorului privind solicitările de modificare a Convenției. Actul, având un caracter confidențial, avea menirea de a sonda poziția guvernului de la Londra, de la care aștepta și eventuale propuneri în acest sens³⁶. Este dificil de spus ce impact aveau aceste discuții asupra diplomaților englezi, ale căror rapoarte erau foarte echilibrate; dar este cert că atât Cuza, cât și colaboratorii săi erau foarte uniți în a-și cere drepturile și știau că Anglia este țara care putea fi decisivă în rezolvarea cererilor românești. Cuza s-a consultat cu consulul englez de la Iași în toată perioada dinaintea plecării spre Constantinopol și l-a invitat pe acesta să îl însoțească pe malurile Bosforului. Alexandru Ioan Cuza i-a scris în august 1860 și lui Negri, mărturisindu-i că dorea să îl aibă pe Churchill cu el în timpul vizitei sale la Constantinopol. El obținuse sprijinul consulului, dar acesta avea nevoie de permisiunea lui Bulwer. De aceea, domnitorul îi cerea lui Negri să întreprindă demersurile necesare pentru ca Churchill să-l poată însoți la Constantinopol³⁷.

Însă, de fiecare dată, Cuza aducea în discuția cu reprezentantul englez problema unificării administrative a Principatelor. Insistența sa poate fi pusă pe seama faptului că românii aveau credința că Anglia era jucătorul decisiv în realizarea obiectivelor politice naționale și că avea capacitatea de a-și impune cuvântul la Constantinopol. De exemplu, la 9/21 august 1860, Cuza i-a trimis o scrisoare lui Churchill, prin care îl invita să îl însoțească la Constantinopol; totodată, îi amintea de dificultățile cu care se confrunta tânăra armată română având două comandamente și de ce era necesar ca acestea să fie unite. Această armată reprezenta avangarda forțelor militare otomane și o barieră la nordul Dunării, de unde venise întotdeauna pericolul rusesc. Astfel, explica domnitorul, unificarea celor două comandamente militare trebuie să fie „aplaudată” de Anglia „ca o măsură necesară”³⁸.

Ajuns la București, Cuza s-a întâlnit și cu Green, cu care a vorbit despre detaliile vizitei de la Constantinopol, despre măsurile luate de Negri pentru succesul acestei vizite, dar și despre aceleași probleme pe care i le prezentase și lui Churchill: unificarea comandamentelor armatelor Moldovei și Valahiei în condițiile în care Rusia concentrase trupe în Basarabia și în preajma Nistrului. În trei documente, Cuza a explicat motivele pentru care această reorganizare militară părea inevitabilă. Cu toate că cei doi diplomați britanici înțelegeau revendicările domnitorului în privința modificării legislației interne și a

³⁴ *Ibidem*, doc. 30, p. 46–49.

³⁵ *Ibidem*, doc. 36, p. 55.

³⁶ *Ibidem*, doc. 43, p. 63–64.

³⁷ Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri, *Correspondență. Documente literare*, ediție de Emil Boldan, București, Editura Minerva, 1980, doc. 3, p. 426.

³⁸ *Ibidem*, doc. 47, p. 67–68.

unirii depline, puneau problema de pe poziția Londrei. Ei s-au arătat mai interesați de prezența trupelor rusești în apropierea Moldovei și de activitatea lui Ioan Alecsandri la Paris și Torino. Mai ales, observa Green, că în „Monitorul Oficial” al Moldovei din 26 iulie figura titulatura de agent al Moldovei la Paris și Londra, titlu neacceptat de *Foreign Office*³⁹.

O problemă permanent semnalată de consulii englezi a fost opoziția născută în țară împotriva proiectelor reformatoare ale lui Cuza. Mai mult, separatiștii își puneau speranțele în Anglia, sperând ca Londra să blocheze politica reformatoare a lui Cuza. Un an mai târziu, Green îl informa pe Bulwer despre menținerea curentului separatist de la Iași. Și viceconsulul englez din Iași, G. D. Murny, raporta că respectiva grupare îi era ostilă lui Cuza și era dispusă să organizeze ample proteste împotriva politicii de centralizare dusă de acesta. Prin urmare, John Green a avut o întrevedere cu domnitorul român, discutând cu acesta pe marginea agitațiilor din Iași. În raportul său, amintea de situația economică dificilă a țării, despre instabilitatea politică, despre corupția autorităților și a lui Cuza și despre proasta administrație a țării⁴⁰. Mișcarea separatistă a avut ecouri în tot timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza și pune în pericol securitatea națională, mai ales că Turcia ceruse desfacerea Unirii. Important este însă că separatismul nu s-a bucurat de sprijinul Angliei.

Modul cum Alexandru Ioan Cuza a gestionat crizele din anii 1859–1861 i-a convins pe britanici să îl susțină în proiectele sale privind unirea deplină. Prin urmare, activitatea consulilor britanici în Principate poate fi socotită drept pozitivă, servind dezideratelor politice ale românilor. Deși ei nu puteau să aibă altă atitudine decât cea impusă de Ministerul de Externe de la Londra, consulii Churchill, Colquhoun și Green erau martori de la fața locului ai realităților noastre. Ei i-au înțeles foarte bine pe români și care erau dorințele acestora. Prin știrile pe care le trimiteau la Constantinopol și mai ales la Londra, consulii englezi au favorizat recunoașterea dublei alegeri și apoi a unirii. Foarte detaliate, rapoartele cuprindeau realități și stări de spirit pe care le priveau, de obicei, cu obiectivitate. De asemenea, aceste documente expediate Londrei au avut rolul de a arăta adevărata imagine a Principatelor și de a-i convinge pe lorzii Malmesbury sau John Russell să aibă o atitudine favorabilă față de cauza românească.

SOME NOTES ON ACTIVITY OF BRITISH CONSULS IN THE UNITED PRINCIPALITIES
OF ROUMANIA BETWEEN 1859–1862
(Summary)

Keywords: diplomacy, consulship, reforms, Kingdom.

The unification of the Region, made between 1859–1862, ended an historical process and opened, at the same time, a new one, that offered a new and large perspective for Romanians. The analysed period, through the activity of the British Council's in Bucharest and Iași, doubled by the activities of the Romanian diplomacy, it is, without doubt, one of the most important in the history of the two countries rapport. The activity of the consulship R. Colquhoun, J. Green and H. Churchill in the Regions was one of the factors that enabled the political program of Al. I. Cuza. The politicians in London, that were well informed about the reality in the Regions by their councils, could establish the priorities of the Great Britain's foreign policy. During his Kingdom, Al. I. Cuza, was encouraged by the England's diplomats, to find solutions for the introduction of reforms.

³⁹ *Ibidem*, doc. 49, p. 69–71.

⁴⁰ Dumitru Vitcu, „Leagănul Unirii” sub zodia separatismului. Despre evenimentele tragice din 3/15 aprilie 1866 de la Iași, în Dumitru Ivănescu și Dumitru Vitcu (coord.), *Toți în unu. Unirea Principatelor la 150 de ani*, Iași, Editura Junimea, 2009, p. 195–196.